

Finansbolag

Vägledning om allmän riskbedömning

Fjärde upplagan

Beslutad av Simpts styrgrupp i november 2025

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Avgränsning m.m.....	3
1.2 Allmänt om den allmänna riskbedömningen	4
2. Finansbolagens verksamhet och den allmänna riskbedömningen	5
2.1 Inledning.....	5
2.2 Särskilt om finansiering av terrorism	5
2.3 Geografiska riskfaktorer	6
2.4 Distributionskanaler	6
2.4.1 Allmän beskrivning av distributionskanaler	6
2.4.2 Direktkontakt med kunden	7
2.4.3 Affär via tredje part	8
2.5 Möjliga tillvägagångssätt och avvikande kundbeteenden	9
3. Nyttjanderätter.....	11
3.1 Allmän beskrivning av nyttjanderätter (hyra och leasing)	11
3.1.1 Hyra	11
3.1.2 Leasing.....	12
3.2 Särskilt relevanta hotaktiviteter och sårbarheter	12
4. Avbetalningsköp	13
4.1 Allmän beskrivning av avbetalningsköp	13
4.2 Särskilt relevanta hotaktiviteter och sårbarheter	13
5. Lån utan säkerhet	14
5.1 Allmän beskrivning av lån utan säkerhet	14
5.2 Särskilt relevanta hotaktiviteter och sårbarheter	14
6. Factoring (fakturabelåning, kontraktsbelåning och fakturaköp)	15
6.1 Allmän beskrivning av factoring	15
6.2 Särskilt relevanta hotaktiviteter och sårbarheter	16
6.3 Särskilt relevanta avvikande kundbeteenden	16

Simpts vägledning har tagits fram av sju organisationer i finansbranschen och deras medlemmar. Den utgår från medlemmarnas behov av vägledning och är inte avsedd att vara heltäckande.

Vägledningen beskriver hur branschen tolkar och tillämpar penningtvättsregelverket i aktuella delar.

Vägledningen ersätter inte lagar, föreskrifter och andra rättskällor. Dessa måste alltid beaktas och tillämpas i förekommande fall.

Det finns inte någon skyldighet att använda vägledningen. Den som använder vägledningen måste alltid göra bedömningen om vägledningen är tillämplig i det enskilda fallet.

Denna del av vägledningen har tagits fram av medlemmar hos Finansbolagens Förening och Svenska Bankföreningen. Den ska läsas tillsammans med och kompletterar den grundläggande vägledningen om allmän riskbedömning.

I denna del av vägledningen hänvisas till lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen). Det hänvisas också till Eba:s riktlinjer EBA/2021/02 för kundkännedom och de faktorer som kreditinstitut och finansiella institut bör beakta vid bedömning av den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som förknippas med enskilda affärsförbindelser och enstaka transaktioner (riktlinjer för riskfaktorer avseende penningtvätt och finansiering av terrorism) enligt direktiv (EU) 2015/849 (Eba:s riktlinjer för riskfaktorer).

I denna fjärde upplaga har vägledningen omarbetats, utvecklats och uppdaterats.

1. Inledning

1.1 Avgränsning m.m.

Denna vägledning handlar om institut som bedriver finansiell verksamhet, såsom banker, kreditmarknadsföretag och företag som är finansiella institut. Vägledningen är avgränsad till finansbolagsprodukter, såsom leasing, hyra, avbetalningsköp, lån utan säkerhet och factoring. Finansbolag används som samlingsnamn i vägledningen när instituten tillhandahåller dessa produkter och tjänster.¹ Institutet kan tillhandahålla också andra typer av produkter och tjänster. För dessa hänvisas i förekommande fall till andra delar av vägledningen, t.ex. vägledningen om allmän riskbedömning för bank.

Vägledningen ska läsas tillsammans med den grundläggande vägledningen om allmän riskbedömning. I den grundläggande vägledningen finns en redogörelse för de regelverkskrav som ställs vad gäller den allmänna riskbedömningen. I den grundläggande vägledningen finns även en metodbeskrivning och begreppskatalog, som kan användas som stöd i arbetet. Några processfrågor tas också upp där.

Beskrivningen av produkter och tjänster i denna vägledning är generell och varje finansbolag måste alltid i arbetet med den allmänna riskbedömningen utgå från hur de egna produkterna och tjänsterna är utformade och vad som i övrigt är relevant för verksamheten. Exempelen på hot och sårbarheter är

¹ Den 10 juli 2027 ska EU-förordningen 2024/1624 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism (AMLR) börja tillämpas. Det kan bl.a. noteras att det i art. 2.6 AMLR hänvisas till EU-direktiv 2013/36 när det gäller definitionen av ett finansiellt institut. I det direktivet (annex I) omnämns finansiell leasing bland uppräknade tjänster, inte operationell leasing.

inte uttömmande. Varken dessa exempel eller vägledningen i övrigt ska användas som en mall. Den allmänna riskbedömningen och metoden för att göra denna måste alltid anpassas efter den egna verksamheten. Med produkter avses i denna vägledning både produkter och tjänster, om inget annat anges.

1.2 Allmänt om den allmänna riskbedömningen

I penningtvätsregelverket ställs krav på att verksamhetsutövare ska göra en allmän riskbedömning. Det innebär att det ska göras en bedömning av hur de produkter och tjänster som tillhandahålls i verksamheten kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism och hur stor risken är för att detta sker.

Vid den allmänna riskbedömningen ska det särskilt beaktas vilka slags produkter och tjänster som tillhandahålls, vilka kunder och distributionskanaler som finns och vilka geografiska riskfaktorer som föreligger. Finansbolagens produkter och tjänster distribueras inte sällan av tredje parter. Distributionskanaler tas upp i avsnitt 2.4. I Eba:s riktlinjer för riskfaktorer ges ledning för arbetet med den allmänna riskbedömningen och där beskrivs också riskfaktorer för de olika riskområdena. Riktlinjerna innehåller även vissa sektorsspecifika delar.²

För att bedöma den inneboende risken behöver finansbolaget analysera hur de egna produkterna skulle kunna utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Detta kan beskrivas som hotet. Som en del av riskanalysen bör finansbolaget även bedöma varför en produkt är mer eller mindre attraktiv för penningtvätt och finansiering av terrorism och vad som kan påverka finansbolagets förmåga att upptäcka misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism. Detta kan beskrivas som sårbarheten. Finansbolaget behöver också identifiera vilka åtgärder eller kontroller som motverkar att ett utnyttjande sker.

För att identifiera de riskfaktorer som påverkar den inneboende risken används både interna och externa källor.³ Med interna källor avses informationskällor i den egna verksamheten. Det är sådant som har identifierats och analyserats i transaktionsövervakningen, vid analysen av kundbeteenden av kundansvariga eller av personer med olika specialistkunskaper. För att vara relevant och tillförlitlig ska en riskbedömning så långt möjligt vara baserad på verkliga sårbarheter och risker. Vid bedömningen ska därför sådana omständigheter som kommer fram vid misstankerapporteringen beaktas (prop. 2016/17:173 s. 510).

Med externa källor avses informationskällor som finns utanför verksamheten och som framför allt identifieras via omvärldsbevakning. Det finns flera externa källor i form av rapporter och annan information som är relevanta för finansbolag. Som exempel kan nämnas *BRÅ rapport 2015:22 Penningtvätt och annan penninghantering*, där leasing, lån och amortering tas upp. BRÅ har även kommit med senare rapporter, bl.a. *Brå rapport 2021:6 Finansiering av terrorism, En studie av motåtgärder*. Samordningsfunktionen mot penningtvätt och finansiering av terrorism publicerar nationella riskbedömningar. Här kan den nationella riskbedömningen av penningtvätt och finansiering av terrorism 2020/2021 nämnas, där avsnitt 7.4 handlar om finansiell verksamhet, bl.a. leasing och factoring. Finanspolisen har

² Eba:s riktlinjer gäller som allmänna råd. Se om allmänna råd i avsnitt 1.1 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom. Se mer om Eba:s riktlinjer för riskfaktorer i den grundläggande vägledningen om allmän riskbedömning.

³ Se om inneboende risk samt interna och externa källor i den grundläggande vägledningen om allmän riskbedömning.

också publicerat information, t.ex. *Finanspolisen informerar: Kriminella nätverk tvättar pengar genom företag, maj 2024*. Finanspolisen publicerar också årsrapporter.

2. Finansbolagens verksamhet och den allmänna riskbedömningen

2.1 Inledning

Processen för att göra den allmänna riskbedömningen i ett finansbolag kan variera beroende på omfattningen av och strukturen på finansbolagets verksamhet. Som utgångspunkt bör personal från berörda affärsområden och övriga avdelningar delta aktivt i arbetet med att genomföra riskbedömningen. Finansbolagets ledning bör också medverka. De närmare formerna för riskbedömningen bör beslutas av finansbolagets ledning.⁴

Produkterna leasing, hyra och avbetalningsköp är olika former av objektsfinansiering som finansbolag tillhandahåller. Med dessa produkter kan kunden nyttja ett objekt under en viss tid mot löpande betalning alternativt köpa ett objekt och dela upp betalningen av köpeskillingen under en viss period. Kunden kan vara ett företag eller en konsument. Kunden väljer objekt och finansbolaget förvärvar detta i syfte att tillhandahålla det till kunden.

Betalning till finansbolaget kan göras med medel som direkt eller indirekt härrör från brottslig verksamhet. Detta kan dock endast göras med medel som redan finns i det finansiella systemet, eftersom finansbolag inte tar emot kontanter. Jämfört med kontanthantering kan detta vara något som bidrar till att minska risken för att någon utnyttjar finansbolagets produkter och tjänster för att tvätta pengar.

De produkter som finansbolag erbjuder har i regel förhållandevis lång avtalstid med små periodiska betalningar, vilket kan bidra till att minska risken för att någon utnyttjar finansbolagets produkter för att tvätta pengar snabbt och/eller i större skala. För den som däremot avser att tvätta mindre belopp och/eller kan acceptera en längre tidshorisont, kan dock krediter, men även leasing, vara attraktiva produkter för penningtvätt.

Avseende vissa produkter kan avtalet förtidslösas. Kunden får då äganderätten till objektet, som sedan kan fortsätta att nyttjas eller säljas vidare. Förtidslösen av stora krediter, men även extraamorteringar, särskilt stora sådana, kan vara indikatorer på misstänkt penningtvätt.⁵

För krediter, men även andra produkter, gör finansbolag en kreditprövning, vilket omfattar en bedömning av om kunden har en rimlig betalningsförmåga. Detta görs innan affärsförbindelsen inleds och bedöms minska sårbarheten i produkterna.

2.2 Särskilt om finansiering av terrorism

Omvärldsbevakning är viktig för att få kunskap kring modus och trender när det gäller finansiering av terrorism. Produkterna leasing, hyra och avbetalningsköp kan utnyttjas för finansiering av terrorism genom att kunden använder eller säljer det finansierade objektet för ett sådant syfte. Ett tänkbart scenario är att själva lösöret används, t.ex. att en bil eller mobiltelefon används av personer eller organisationer i terrorismsyfte. Ett tillvägagångssätt kan t.ex. vara att ett fordon förs utomlands utan rimlig anledning, vilket även kan innebära att det är fråga om andra brott, t.ex. bedrägeri eller olovligt förfogande. Det kan dock vara svårt att veta om syftet med specifik åtgärd är att finansiera terrorism.

⁴ Se mer om processen i den grundläggande vägledningen om allmän riskbedömning.

⁵ Se om extraordinära betalningar i vägledningen om övervakning och rapportering för finansbolag.

Därför är det viktigt att inhämta information från myndigheter och andra källor som kan peka på att syftet med tillvägagångssättet är att finansiera terrorism.

Produkten lån kan användas för finansiering av terrorism genom att medlen används i ett sådant syfte. I dessa fall är det inte ovanligt att kunden försöker ta lån hos flera långgivare under kort tid. Det kan därför vara en risk i sig om finansbolaget inte har tillgång till information om lån som kunden har ansökt om hos andra långgivare. Det kan dock nämnas att finansbolaget genom kreditupplysningstjänster kan inhämta viss information om att kunden har ansökt om lån också hos andra långgivare. Denna information kan, tillsammans med annan information, användas av finansbolaget vid automatiserade kreditbedömningar och användning av s.k. scoringmodeller. Det är viktigt att de automatiserade kreditbedömningarna, inbegripet den inhämtade informationen, grundar sig på aktuella och relevanta uppgifter.

2.3 Geografiska riskfaktorer

Geografiska riskfaktorer är något som särskilt ska beaktas i den allmänna riskbedömningen. Det är faktorer som är relaterade till förhållandena i de länder där produkter eller tjänster erbjuds eller där verksamhetsutövarens kunder är baserade (prop. 2016/17:173 s. 510). Även här är omvärldsbevakningen viktig. När det gäller penningtvätt kan det nämnas att Finanspolisen har bedömt att den internationella arenan utgör en betydande del i brottsuppläggen med bolag och att det troligen förekommer ett mörkertal kring kriminella nätverkskopplingar till penningtvätt internationellt, både kring transaktioner och bolagsstrukturer. Den internationella dimensionen inom kriminella nätverksmiljöer som nyttjar bolag som brottsverktyg är tydlig. Det blir allt vanligare att penningtvättsuppläggen är av internationell karaktär, med gränsöverskridande finansiella motparter och komplexa bolags- och ägarstrukturer som sträcker sig över flera länder. Den transnationella strukturen både försvårar och fördröjer spårbarheten av misstänkta finansiella flöden.⁶

När det gäller finansiering av terrorism nämns ett antal geografiska riskfaktorer i exempelvis Eba:s riktlinjer för riskfaktorer, riktlinje 2.13. Det handlar bl.a. om olika länders exponering mot finansiering av terrorism, t.ex. om det finns uppgifter från brottsbekämpande myndigheter eller trovärdiga och tillförlitliga öppna mediekällor som tyder på att en jurisdiktion tillhandahåller finansiering eller stöd till terroristverksamhet eller att det är känt att grupper som utför terrorattacker verkar i landet eller inom territoriet.

2.4 Distributionskanaler

2.4.1 Allmän beskrivning av distributionskanaler

Distributionskanaler är något som särskilt ska beaktas i den allmänna riskbedömningen. Det kan påverka risken om finansbolaget har kontroll över produkter eller tjänster när de erbjuds kunden eller om distribution sker via en tredje part (jfr prop. 2016/17:173 s. 510). Det är viktigt att finansbolaget analyserar riskerna med distributionskanaler i den allmänna riskbedömningen och hur de påverkar riskerna för att finansbolagets produkter och tjänster kan utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism.⁷

⁶ Finanspolisen informerar: Finansiella flöden & penningtvätt genom bolag i nätverksmiljöer, september 2024.

⁷ Jfr Finansinspektionens sanktionsbeslut i ärendet FI dnr 22–11505.

Finansbolag kan ingå avtals- och affärsförbindelsen (affären) direkt med kunden. Direktkontakt med kunden kan antingen ske vid ett fysiskt möte, dvs. när kunden är fysiskt närvarande vid inledandet av affärsförbindelsen, eller på distans, dvs. digitalt, via telefon eller brev.⁸

Eba:s riktlinjer om att ingå affärsförbindelser på distans (EBA/GL/2022/15) innehåller allmänna råd om affärsförbindelser som ingås på distans och syftar till att ge vägledning om hur penningtvättsregelverkets krav på identifiering och kontroll av kundens identitet kan efterlevas i en digital miljö.⁹

Finansbolagens affärsmodell bygger till stor del på samarbeten med olika parter, som syftar till att finansbolaget ska tillhandahålla finansiering till kunden. Det kan vara samarbeten med återförsäljare eller leverantörer inom olika typer av branscher, vilket förekommer vid avbetalningsköp och leasing. Det kan också vara företag som förmedlar lån som finansbolaget tillhandahåller. I samtliga dessa fall ingås affären alltså genom en tredje part, vilket innebär att finansbolaget inte själv träffar kunden fysiskt eller på distans. Ombud förekommer också som begrepp för dessa tredje parter. I vägledningen används ”tredje part” som ett samlingsnamn.¹⁰ En tredje part kan träffa kunden fysiskt eller på distans.

2.4.2 Direktkontakt med kunden

Vid affärer som ingås vid direktkontakt med kunden sköter finansbolaget all kontakt med kunden och avtalet ingås antingen vid ett fysiskt möte eller på distans.

Vid affärer som ingås på distans kan det förekomma en ökad risk för användning av målvakter¹¹ för att dölja finansbolagets verkliga motpart samt motpartens ägare och företrädare. Det kan även förekomma en ökad risk för bedrägerier, t.ex. om det objekt som ska finansieras saknas eller om kunden är en annan person än den som den utger sig för att vara.

Vid affärer som ingås på distans kan också risken för id-stölder eller s.k. utnyttjade identiteter uppmärksammas. Id-stölder handlar om att någons identitet används av en annan person för olika brottsliga upplägg, vanligtvis genom e-legitimation.¹² Risken för att kunden agerar med en stulen identitet kan öka när finansbolet möter kunden på distans (och minska när finansbolaget träffar kunden i fysiskt möte).

Vid objektsfinansiering bör det noteras att det finns en förhöjd risk när finansbolaget förvärvar objektet från en brukare och inte en leverantör, en s.k. brukare-till-brukare-affär. Det gäller oavsett om affären ingås vid ett fysiskt möte eller på distans. I de situationerna kan det förekomma att det objekt som ska finansieras saknas. Det kan också förekomma att värdet på det objekt som ska finansieras inte är korrekt eller att det objekt som ska finansieras är dubbelfinansierat. För registreringspliktiga fordon kan möjligheten för finansbolaget att göra registerkontroller bidra till en minskad sårbarhet, eftersom

⁸ Jfr Finansinspektionens frågor och svar samt anvisningar – periodisk rapportering enligt penningtvättslagen, s. 7 [fragor_svar_periodisk_rapportering_ptl_2025.pdf](#)

⁹ Riktlinjer för användning av lösningar för etablering av affärsförbindelser med nya kunder på distans i enlighet med artikel 13.1 i direktiv (EU) 2015/849. Eba:s riktlinjer gäller som allmänna råd, se avsnitt 1.1 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom. Se mer om riktlinjerna i avsnitt 7.1 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom. Se också Finansinspektionens meddelande [FI följer riktlinjer för etablering av nya kunder på distans | Finansinspektionen](#).

¹⁰ Jfr också Finansinspektionens frågor och svar samt anvisningar – periodisk rapportering enligt penningtvättslagen, s. 7 [fragor_svar_periodisk_rapportering_ptl_2025.pdf](#)

¹¹ Samordningsfunktionen mot penningtvätt och finansiering av terrorism har tagit fram informationsmaterial om varningssignaler kopplade till målvakter.

¹² Se Finanspolisen informerar: Varning för penningtvätt genom utnyttjade identiteter, september 2018.

registerkontrollen kan visa sådant som leasingspärar och kreditmarkeringar. När det inte finns motsvarande register, kan kontroller behöva göras på andra sätt.

Det finns också andra typer av affärer som görs utan inblandning av en leverantör. Det förekommer att det objekt som affären avser redan är i kundens besittning. Affären innebär att finansbolaget förvärvar objektet från kunden för att därefter upplåta nyttjanderätten till det till kunden, t.ex. genom *sale and leaseback*. I dessa fall finns det alltså inte någon leverantör som säljer objektet. Det innebär bl.a. att det saknas en tredje part som har information om objektet, vilket exempelvis kan medföra svårigheter att göra en värdering av objektet eller att få korrekta uppgifter om objektets ursprung.

2.4.3 Affär via tredje part

Vid affärer som sker via en tredje part är det den parten som sköter den initiala kontakten med kunden och som tillser att kunden undertecknar avtalet med finansbolaget. Affären kan ingås antingen vid ett fysiskt möte mellan den tredje parten och kunden eller på distans.

Det kan skilja sig åt i fråga om vilken roll som den tredje parten har i förhållande till finansbolaget, objektet och kunden, vilket är något som kan påverka risken. Det finns tredje parter som själva tillverkar eller köper in objekt och tredje parter som endast förmedlar affärer. Risken kan vara mindre när den tredje parten tillverkar eller köper in objektet, eftersom det då i regel går att på ett mer tillförlitligt sätt säkerställa objektets existens och pris.

Om den tredje parten och kunden möts fysiskt bedöms risken för bristande identifiering vara något lägre än om denne inte träffar kunden.

Vid affärer som ingås på distans kan det förekomma en ökad risk för användning av målvakter för att dölja finansbolagets verkliga motpart samt motpartens ägare och företrädare. Det kan även förekomma en ökad risk för bedrägerier, t.ex. om det objekt som ska finansieras saknas eller om kunden är en annan person än den som den utger sig för att vara.

Det finns också en risk för att kunden och den tredje parten är i maskopi med varandra, oavsett om affären ingås vid ett fysiskt möte eller på distans. Finansbolag undersöker och godkänner dock i regel de tredje parter som de använder sig av, vilket minskar risken för maskopi eller att den tredje parten på något annat sätt agerar bedrägligt eller ohederligt mot finansbolaget.

Risken kan vara lägre vid affärer som ingås via en tredje part än vid direktkundsaffärer, framför allt gäller det vid direktkundsaffärer som ingås på distans. Det beror bl.a. på, som framgår ovan, att den tredje parten i regel undersöks och godkänns av finansbolaget innan denne har möjlighet att inkomma med affärer till finansbolaget. En seriös, väl undersökt och godkänd tredje part innebär en minskad risk för maskopi eller att den tredje parten på något annat sätt agerar bedrägligt eller ohederligt mot finansbolaget. Det betyder i stället att det finns en oberoende part som kan säkerställa objektets existens, värde och att objektet inte är dubbelfinansierat.

Det finns situationer när affärer förmedlas av tredje parter i flera led, vilket kan innebära en högre risk då avståndet från finansbolaget till kunden förlängs med ytterligare steg, eftersom kunden introducerats av ytterligare en mellanhand samt att delar av de riskmitigerande åtgärder som beskrivs ovan inte är tillämpliga.

Vid objektsfinansiering kan risken påverkas om den tredje parten förmedlar nya eller begagnade objekt, där det senare kan innebära en högre risk eftersom det kan finnas svårigheter att säkerställa objektets värde och att det inte är dubbelfinansierat. Det gäller oavsett om affären ingås vid ett fysiskt möte eller på distans.

2.5 Möjliga tillvägagångssätt och avvikande kundbeteenden

I det här avsnittet beskrivs några faktorer som kan vara relevanta för flera av finansbolagets produkter och som generellt sett kan öka risken för penningtvätt och finansiering av terrorism. Riskfaktorerna illustreras med några konkreta exempel på möjliga tillvägagångssätt och avvikande kundbeteenden.

I sammanhanget kan det nämnas att finansbolaget inom ramen för kundkännedomprocessen ska inhämta information om affärsförbindelsens syfte och art. Ett syfte med att inhämta denna information är att ge finansbolaget ett underlag för att bedöma hur kunden kan väntas agera inom ramen för affärsförbindelsen (prop. 2016/17:173 s. 247). Underlaget för att göra bedömningen av hur kunden kan väntas agera inom ramen för affärsförbindelsen inhämtas vid det initiala mötet med kunden. Bedömningen ska löpande och vid behov följas upp.

När risken är förhöjd ska åtgärder vidtas för att mitigera risken. Finansbolaget kan behöva vidta skärpta åtgärder för kundkännedom, vilket bl.a. kan omfatta att inhämta ytterligare uppgifter, såsom uppgifter om varifrån medlen kommer (medlens ursprung). Möjligheten att bedöma uppgifter om medlens ursprung är ett exempel på något som bör beaktas i riskbedömningen. Finansbolaget kan också behöva skärpa övervakningen (monitoreringen) av kundens transaktioner, eller vidta andra skärpta kundkännedomsåtgärder.

Faktorer som kan öka risken	Exempel på möjliga tillvägagångssätt och avvikande kundbeteenden
Det saknas ett tydligt och rimligt syfte med kundens användning av produkten (med affären), även oklarheter kring art samt kunden och dess företrädare.	Kunden efterfrågar produkter utan rimlig förklaring. Som exempel en företagskund som vill leasa eller köpa ett objekt på avbetalning där objektet saknar en tydlig koppling till den verksamhet som kunden bedriver, t.ex. en s.k. statusbil för en viss verksamhet. Kunden vill ha höga restvärden och köper ut utrustningen kort tid efter avtalsingåendet. Transaktioner till eller från företag eller personer som kan antas agera i syfte att dölja bakomliggande ägare eller företrädare. Kundens företrädare eller kontaktperson(er) är inte så insatta i den egna verksamheten eller affären som det kan förväntas eller framstår av andra skäl som en ovanlig motpart. En person som har ett inflöde av svarta pengar vill ha en s.k. statusbil. Personen kan inte få kredit p.g.a. bris-

	tande kreditvärdighet. Personen skulle då kunna använda sig av en person med deklarerad inkomst, som (eventuellt mot betalning) agerar kund mot finansbolaget. Betalning sker sedan med de svarta pengarna. Kunden och en tredje part, t.ex. en leverantör av ett objekt, är i maskopi med varandra och det finansierade objektet finns inte. Huvudbrottet kan i en sådan situation vara bedrägeri, men i ett senare steg bli penningtvätt.
Möjligheten att göra extraordinära betalningar och andra avvikande transaktioner.	Kunden förtidslöser eller gör en extraamortering en kort tid efter att krediten har beviljats. Det kan t.ex. avse bilar av stort värde. Kunden förtidslöser ett avtal eller gör en extraamortering med ett betydande belopp samtidigt som det av tillgängliga uppgifter om kundens ekonomi framstår som orimligt att kunden gör betalningen. Kunden gör transaktioner som saknar ett rimligt syfte. Kunden gör transaktioner som avviker från kundens normala beteende och/eller är avvikande jämfört med den kategori där kunden ingår, t.ex. en transaktion till en geografisk destination som avviker från kundens normala transaktionsmönster. Kunden gör en (avsiktlig) överbetalning och begär att få medlen återbetalade till ett annat konto. Det kan avse både lån, leasing och avbetalningsköp. Kunden säljer varan (olovligen) innan den är till fullo betald. Medlen skulle kunna användas för att finansiera terrorism. Kunden är aktiv på olika sätt; t.ex. tar flera lån, köper flera produkter på avbetalning eller ingår avtal om nyttjanderätt till många objekt samt skuldsätter sig mer än normalt. Detta är sådant som kan tyda på finansiering av terrorism, men även på bedrägeri, som är ett förbrott till penningtvätt.

Möjligheten för någon annan än kunden att göra en betalning. Se också riktlinje 9.4 i Eba:s riktlinjer för riskfaktorer.¹³

En betalning från tredje man kan vara avvikande, men i hur hög grad den anses som avvikande beror på omständigheterna i det enskilda fallet. En enstaka betalning från t.ex. en person som bor tillsammans med kunden och som sker enligt avtalets normala betalplan behöver inte anses som avvikande, medan betalningar och särskilt extraordinära sådana som görs av personer som inte har något känt samröre med kund normalt sett i hög grad bedöms vara avvikande.

Betalningar görs från någon som inte är part i eller har känt intresse av avtalet. Känt intresse kan t.ex. vara en leverantör som meddelat att avtalet ska förtidslösas då kunden återlämnat objektet.

3. Nyttjanderätter

3.1 Allmän beskrivning av nyttjanderätter (hyra och leasing)

Finansbolag erbjuder olika produkter där kunden har nyttjanderätt till ett objekt som finansbolaget äger. Produkterna kan typiskt sett delas in i hyra och finansiell respektive operationell leasing.

3.1.1 Hyra

Hyra är ett avtal om nyttjanderätt. Hyresavtal används ofta för objekt som larm, kaffemaskiner och skrivare/kopiatorer. Kunden har ingen option på att förvärva objektet vid hyresperiodens slut. I stället kan det finnas en överenskommelse om att leverantören av objektet har rätt att återköpa objektet av finansbolaget. Produkten nyttjas ofta i samarbete med leverantörer av objekt där kunden önskar regelbunden service av eller andra tilläggstjänster hänförliga till objektet från leverantören. Kostnaden för dessa tjänster kan i vissa fall inkluderas i hyreskostnaden.

Det kan även förekomma varianter av hyra där syftet är en korttidsupplåtelse. I dessa fall är objektet ofta olika typer av maskiner eller fordon.

¹³ Något som kan bidra till att öka risken är att produkten tillåter betalningar från en tredje part som varken är förknippade med produkten eller har identifierats på förhand, trots att sådana betalningar inte förväntas, t.ex. när det gäller hypotekslån eller andra lån. Detta framgår av riktlinje 9.4 i Eba:s riktlinjer för riskfaktorer.

3.1.2 Leasing

Leasing är en form av nyttjanderätt. Leasing kan delas in i finansiell och operationell leasing.

Ett leasingavtal är finansiellt om avtalet innebär att de ekonomiska fördelar och ekonomiska risker som förknippas med ägandet av en underliggande tillgång i allt väsentligt överförs till kunden (leasetagaren).

Ett leasingavtal är operationellt om de ekonomiska fördelar och ekonomiska risker som förknippas med ägandet av en underliggande tillgång i allt väsentligt inte överförs till kunden.

Finansiell och operationell leasing förekommer i många varianter, både vad gäller anvisningsklausuler och rätt att förtidslösa avtal. Uppdelningen har framför allt betydelse ur ett redovisnings- och inkomstskatteperspektiv. Begreppen används även i marknadssammanhang med delvis sammanfallande betydelse. I redovisningsstandarden IFRS 16 görs inte någon uppdelning i finansiella och operationella leasingavtal.

3.2 Särskilt relevanta hotaktiviteter och sårbarheter

Distribution kan ske via tredje part.

Distribution kan ske på distans.

Särskilt om penningtvätt

Svarta pengar kan integreras och skiftas genom att utnyttja produkten leasing. Som framgår i tabellen ovan kan kunden vilja ha ett högt restvärde och snabbt köpa ut objektet. Kunden kan också vilja ha en förhöjd första leasingavgift. Kunden kan även vilja ha ett lågt restvärde för att tvätta pengar under en längre period. Kunden får samtidigt tillgång till produkten som leasas.¹⁴ Objekt som fordon kan nyttjas både lokalt och internationellt till att möjliggöra transporter av narkotika och kontanter.¹⁵

Särskilt om finansiering av terrorism

Vissa hyres- eller leasingprodukter har tidigare pekats ut som förekommande i samband med finansiering av terrorism. Det kunde t.ex. vara en viss typ av fordon – pickup – som någon hyrt eller leasat och sedan använt vid terrorism, ofta efter att fordonet förts ut från landet. Det har också förekommit att personbilar sålts i länder som ligger nära krigsområden och att pengarna använts för att finansiera terrorism. Detta hot är numera mindre framträdande. Sårbarheten för detta bedöms dock vara i princip oförändrad.

¹⁴ Den nationella riskbedömningen av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige 2020/2021, s. 52.

¹⁵ Finanspolisen informerar: Finansiella flöden & penningtvätt genom bolag i nätverksmiljöer, september 2024.

4. Avbetalningsköp

4.1 Allmän beskrivning av avbetalningsköp¹⁶

Avbetalningsköp innebär att en vara säljs med förbehåll för säljaren att återta varan om köparen inte fullföljer sin del av avtalet.

Betalningen görs i flera poster av vilka minst en ska betalas efter det att varan har överlämnats från säljaren till köparen. Speciella regler gäller vid avbetalningsköp när köparen är konsument. Sådana avbetalningsköp regleras i konsumentkreditlagen.¹⁷

4.2 Särskilt relevanta hotaktiviteter och sårbarheter

Distribution kan ske via en tredje part.

Distribution kan ske på distans.

Särskilt om penningtvätt

Avbetalning kan göras med medel som direkt eller indirekt härrör från brottslig verksamhet. Även extraamortering och förtidslösen kan ske med medel från brottslig verksamhet.

Generellt sett bör det inte vara lättare eller mer fördelaktigt att förvärva kapitalvaror med användande av svarta pengar genom avbetalningsköp, än vad det är att förvärva kapitalvaror genom sedvanligt kontantköp, t.ex. köp av en bil hos en bilhandlare. Tvärtom torde det vara svårare, eftersom en kredit (till skillnad från ett kontantköp) föregås av en kreditprövning, vilket medför att kunden måste kunna uppvisa rimlig betalningsförmåga. I det sammanhanget bör dock användandet av falska intyg och underlag uppmärksammas.¹⁸

Särskilt om finansiering av terrorism

Varan, t.ex. ett fordon, kan föras ut från landet och användas vid terrorism. Varan kan också säljas och pengarna användas för att finansiera terrorism.

¹⁶ Se också om avbetalningsköp i vägledningen om kundkännedom för finansbolag. Där tas det bl.a. upp frågor om kontantinsatsen.

¹⁷ Här kan uppmärksammas att kunden inte bedöms ha en ovillkorlig rätt att göra en extraamortering enligt 32 § konsumentkreditlagen. Denna rätt kan inte anses inskränkt när det finns en befogad anledning att neka transaktioner med stöd av penningtvättslagen. Se om detta i avsnittet om penningtvättslagen och annan lagstiftning i vägledningen om att avsluta affärsförbindelse m.m.

¹⁸ Jfr den nationella riskbedömningen av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige 2020/2021 s. 75 och 79 och Finanspolisen informerar: Penningtvätt via fastigheter, februari 2021.

5. Lån utan säkerhet

5.1 Allmän beskrivning av lån utan säkerhet

Lån utan säkerhet innebär att finansbolaget lånar ut en summa pengar till kunden utan säkerhet i exempelvis ett objekt. Blancolån och kontokrediter är exempel på lån utan säkerhet.¹⁹ Finansbolag lånar i regel ut relativt låga belopp, sällan över några hundratusen kronor. Finansbolaget ska som en del av sin kundkännedomprocess inhämta kundens syfte med lånet, d.v.s. vad pengarna ska användas till. Här bör finansbolaget göra en rimlighetsbedömning utifrån den information som finns om kunden.

Kunden kan ansöka om lån utan säkerhet direkt hos finansbolaget. Det förekommer också att kunden hänvisas till finansbolaget via en tredje part.

Finansbolag träffar sällan kunden direkt, utan affärsförbindelsen inleds antingen på distans eller genom fysisk närvaro hos en tredje part eller via en tredje part på distans.

5.2 Särskilt relevanta hotaktiviteter och sårbarheter

Produkten kan distribueras via en tredje part.

Produkten kan distribueras på distans.

Särskilt om penningtvätt

Avbetalning kan göras med medel som direkt eller indirekt härrör från brottslig verksamhet. Även extraamortering och förtidslösen kan ske med medel från brottslig verksamhet.

Lån är en produkt som kan användas i syfte att skapa ett falskt underlag som förklaring till ett innehav av kontanter, t.ex. i kontakter med polis, växlingskontor eller liknande. Användandet av falska intyg och underlag för att beviljas lån bör också uppmärksammas.²⁰

Särskilt om finansiering av terrorism

Lån kan användas för finansiering av terrorism. Det finns t.ex. uppgifter om att lån utan säkerhet används för att finansiera terrorresor. Det är i sådana sammanhang inte helt ovanligt att låntagaren strax innan avresa försöker ta så många lån som möjligt, då även relativt små belopp räcker för att göra stor skada. Risken kan minskas genom kundkännedomprocessen och kreditprövningen.²¹ Att utbetalning av lånebeloppet endast sker till nationella bankkonton kan också bidra till att minska risken.

¹⁹ Se om blancolån i vägledningen om allmän riskbedömning för bank.

²⁰ Jfr den nationella riskbedömningen av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige 2020/2021 s. 75 och 79 och Finanspolisen informerar: Penningtvätt via fastigheter, februari 2021.

²¹ Se om kreditupplysning m.m. i avsnitt 2.2.

6. Factoring (fakturabelåning, kontraktsbelåning och fakturaköp)

6.1 Allmän beskrivning av factoring

Fakturabelåning

Vid fakturabelåning lånar finansbolaget ut pengar till leverantören av ett objekt mot säkerhet i leverantörens fakturafordringar. Fakturan pantsätts till finansbolaget. Ofta sägs att fakturan överläts till finansbolaget. Fakturagäldenären (köparen av det objekt som leverantören har levererat) underrättas om överlåtelsen. Fakturagäldenären betalar till finansbolaget, som avräknar inbetalt belopp mot leverantörens utestående kreditbelopp. Det normala vid fakturabelåning är att leverantören pantsätter samtliga sina fakturafordringar i sin verksamhet (som regel ett krav) för att sprida risken vad gäller fakturagäldenärerna.

Fakturabelåning tillhandahålls vanligtvis vid direktkontakt med kunden vid ett fysiskt möte.

Kontraktsbelåning

Kontraktsbelåning är en produkt som liknar fakturabelåning, men i stället för att pantsätta en faktura pantsätter leverantören ett tecknat avbetalnings- eller leasingkontrakt till finansbolaget. Finansbolaget får betalt av avbetalningsköparen/leasetagaren. Finansbolaget kan även genom pantsättningen av kontraktet göra anspråk på tecknat återtagandeförbehåll/äganderätt till finansierat objekt i händelse av att vare sig leverantören fullgör sina skyldigheter under kontraktsbelåningsavtalet eller avbetalningsköparen/leasetagaren fullgör sina förpliktelser enligt kontraktet.

Fakturaköp

Vid fakturaköp förvärvar (köper) finansbolaget fakturafordringar från leverantören (s.k. true sale). Sådana köp är dock ofta, men inte alltid, förenade med villkor som gör att leverantören är skyldig att återköpa fakturafordran om denna bestrids (regress). Det görs en kreditprövning av fakturagäldenären.

Fakturaköp distribueras vanligtvis vid direktkontakt med kunden, vid ett fysiskt möte, eftersom det viktigt att känna till leverantörens rörelse för att bedöma värdet på fakturorna, men det kan även förekomma på distans.

Det kan i sammanhanget nämnas att både vid fakturabelåning och fakturaköp är leverantören finansbolagets kund.²²

²² Se mer om detta i avsnittet Vem är kund vid fakturaköp och fakturabelåning i vägledningen om kundkännedom för finansbolag.

6.2 Särskilt relevanta hotaktiviteter och sårbarheter

Det förekommer att finansbolag utnyttjas i upplägg med osanna fakturor. Detta framgick redan av en rapport år 2016 — Penningtvätt - Upplägg med osanna fakturor — från Finansinspektionen och Ekobrottsmyndigheten (EBM), då en ökning konstaterades. Det uppgavs finnas en stark koppling mellan användningen av osanna fakturor som penningtvättsmetod och organiserad ekonomisk brottslighet för att leverantören ska få tillgång till kontanter redan innan den osanna fakturan skulle ha betalats.

År 2024 publicerade Finanspolisen i samarbete med EBM information om att kriminella tvättar pengar genom företag. Även där tas osanna fakturor upp och det framgår att ett vanligt penningtvättsupplägg är att skapa fiktiva skulder mellan företag. Upprättande av falska skuldebrev och utställande av osanna fakturor mellan företag kan användas för att skapa legitimitet till brottsliga transaktioner. Därmed möjliggörs att brottsvinster flyttas mellan företagskonton och kriminella aktörer kan dölja pengarnas ursprung och tillgodogöra sig medlen.

Risken att utnyttjas i upplägg med osanna fakturor kan avsevärt minskas genom att finansbolaget vid kreditprövningen går igenom leverantörens verksamhet, genom kravet på att samtliga fordringar uppkomna i rörelsen ska pantsättas och genom att det belopp som ska utbetalas vid pantsättningen görs till leverantörens bankkonto i Sverige.

6.3 Särskilt relevanta avvikande kundbeteenden

Frekvent förekommande kreditering av fakturor.

Ökad frekvens av bestridande av fakturor från fakturagäldenären, vilket kan tyda på att fakturorna inte var korrekt utfärdade.

Förändring i kundbeteende, såsom väsentligt ökad omsättning och/eller väsentligt höjda fakturabelopp.

Många av de fall där missbruk kan misstänkas har ofta föregåtts av en förändring i kundens ägarstruktur.

Försämrade finansiella ställningar hos kunden.